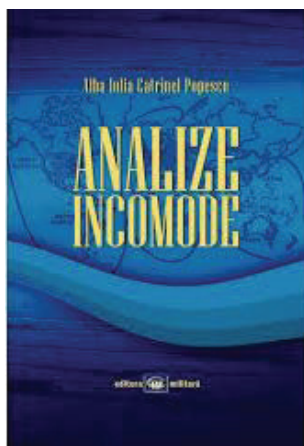

Alba Iulia Catrinel Popescu, *Analize incomode*

Editura Militară, București, 2020

Autoarea, deși are o intensă activitate în domeniul relațiilor internaționale, prin publicații, implicare în învățământul superior și prezențe consistente în media, este o figură mai degrabă discretă în dezbaterile publice. Echilibrul analizelor domniei sale este la originea acestui tip de prezență care nu este valorificată pe deplin. Acestea sunt motivele pentru care semnalăm cea mai recentă apariție editorială a autoarei.

Volumul de față grupează 5 analize care se referă la diferite aspecte ale relațiilor internaționale. O primă analiză este dedicată unui subiect mai puțin analizat în general în literatura de specialitate: Uniunea Europeană văzută ca actor geopolitic.

Autoarea prezintă principalele teorii ale geopoliticii, de la origini până în prezent, și încearcă să vadă care sunt principalele trăsături ale puterii dominante (hegemonului) în relațiile internaționale. Pentru a vedea dacă Uniunea Europeană se încadrează în această categorie, autoarea analizează pe larg cazurile SUA, al Federației Ruse și al RP Chineze care îndeplinesc toate condițiile pentru a fi hegemon. În opinia ei, SUA dețin supremația globală pe patru din cele 5 paliere ale puterii hegemonice: militar, cultural, instituțional, politic – doar din perspectivă economică a pierdut în favoarea Chinei, din cauza externalizării masive a propriului capital. Întrebarea pe care și-o pune Alba Popescu este dacă Uniunea Europeană ar putea să devină la un moment dat putere dominantă. Uniunea Europeană ar putea fi o „peninsulă a Marii Asii” care potențează apariția unui „hegemon absolut al masei continentale” (Federația Rusă). O a doua variantă este cea a unei „Europe promontoriu”, o Europă a națiunilor, în descendență directă cu etapele deja parcurse din anii 1950 până astăzi. O a treia variantă este cea a unei Europe „încrămite în proiect, fără o identitate clară... o Europă prinsă geopolitic în cleștele ruso-chinez”.

Al doilea capitol al acestui volum este deosebit de interesant, abordând

un subiect care este rareori pus în prim-plan în analizele de relații internaționale: minereurile strategice. Este vorba de grupul metalelor platinice care reunește șase elemente chimice ce aparțin metalelor tranzitionale. Autoarea analizează și pământurile/metalele rare. O asemenea analiză este foarte utilă deoarece ne arată că principalul producător global a 10 din cele 14 minereuri strategice este la acest moment China, iar de acestea depinde avansul tehnologic deopotrivă mondial și european. Un aspect inedit atrage atenția: deși Africa de Sud este în topul producătorilor de astfel de metale, nu a folosit la adevăratul său potențial acest avantaj în relațiile internaționale.

Un alt capitol se referă la Frăția Musulmană. Analiza realizată de Alba Popescu este una dintre cele mai complete dedicate acestei grupări, fiind rodul unei cercetări extrem de elaborate. Concluzia autoarei este că „Frăția Musulmană reprezintă un actor nonstatal global, poate cea mai reușită expresie a panideii lui Karl Haushofer și cea mai perfidă expresie a globalizării”. Este vorba de o organizație cu o „ideologie ultraconservatoare care utilizează metodele de recrutare ale unui serviciu secret, având o structură de tip militar, bazată pe disciplină și loialitate... susținute de fonduri impresionante”. Capitolul 4 reprezintă un studiu de caz demn de semnalat, cel al unei activiste musulmane din SUA (Linda Sarsour), legată de Frăția Musulmană.

Ultimul capitol al acestui volum se referă la Inițiativa celor Trei Mări,

privită în context istoric și geopolitic. Alba Popescu consideră că această inițiativă este strâns legată de analiza pe care Mackinder o făcea la începutul secolului XX despre valoarea geostrategică excepțională a Istmului Ponto-Baltic – teritoriul dintre Marea Baltică și Marea Neagră –, considerând că dominația sa este vitală pentru orice putere care dorește să stăpânească lumea. De fapt, arată autoarea, ideea a fost expusă pentru prima oară de Alexander von Humboldt, în lucrarea sa *Kosmos*, în care a arătat că acest istm este frontiera naturală continentală a Europei. Autoarea urmărește cu atenție felul în care această temă a revenit în gândirea lui Mackinder până la articolul publicat în 1943, în *Foreign Affairs*, testamentul său geopolitic. Ea consideră că este vorba de o „zonă geopolitică” ce se caracterizează prin: eterogenitate etnică și lingvistică; unitate civilizațională, nivel crescut al indicelui de dezvoltare umană, omogenitate economică relativă, istorie recentă comună. Reține atenția felul în care autoarea analizează tema creării unei structuri statale de amploare în această zonă: proiectul refacerii Uniunii Polono-Lituaniene susținut de prințul Czatoryski la jumătatea secolului 19, proiect continuat de Pilsudski în perioada interbelică prin Intermarium. Demn de semnalat observația autoarei potrivit căreia, dacă acest proiect ar fi fost realizat, „s-ar fi conturat Europa celor trei viteze, a nucleului central, a periferiei estice și a spațiului de vecinătate”. De

asemenea, merită a fi semnalate motivele pentru care această inițiativă nu a putut fi realizată, îndeosebi Pactul de la Locarno, Tratatul de la Rapallo și pactul de neagresiune polono-german din 1934, prin care „Germania a temporizat și, în final, a blocat construcția Intermarium-ului lărgit, care era de fapt o încercare de refacere a Antantei, alianța care a înfrânt Puterile Centrale”. Alba Popescu analizează în continuare planurile de constituire a Inițiativei celor Trei Mări, reuniunile la vârf care au avut loc în ultimii ani, precum și coridoarele de transport al energiei la nivel pan-european pe care o astfel de inițiativă le poate încuraja.

Analize incomode reprezintă un volum care conține date extrem de

relevante pentru înțelegerea relațiilor internaționale. Alba Popescu a realizat nu numai o activitate remarcabilă de sinteză, dar a reușit și să ofere interpretări noi, extrem de adecvate, pentru înțelegerea interacțiunilor dintre state la nivel global. Aplecarea către direcția de analiză geopolitică poate părea în prezent ieșită din uz, dar cartea Albei Popescu demonstrează că geopolitica este în continuare un instrument foarte util, ce ajută la înțelegerea unor consecințe care altfel ar fi putut să treacă neobservate. Oricine este interesat de studiul relațiilor internaționale are de acum înainte la dispoziție un instrument de lucru de valoare certă.

Radu CARP